

ANETTE BROBERG KNUDSEN

Eventyret om Landet bag Bjergene

ANETTE BROBERG KNUDSEN

EVENTYRET OM
LANDET BAG
BJERGENE

LOHSE

INDHOLD

FØRSTE BOG

Rejsen til Landet bag Bjergene

5

ANDEN BOG

Slottet uden porte

135

TREDJE BOG

Sangen om Landet Overalt

341

FØRSTE BOG

REJSEN TIL
LANDET BAG
BJERGENE

KAPITEL 1

HVOR VI BLIVER PRÆSENTERET FOR LANDSBYEN OG NOGLE AF DENS BEBOERE

Landsbyen lå nær ved De sorte Bjerge. Den hed ikke noget. Det var der ingen byer i det land, der gjorde. Hvorfor skulle de også det; de var jo ens alle sammen.

Husene i Landsbyen var bygget af tørv og havde pjuskede stråtag. Den eneste forskel på husene var, om de hældede til den ene side eller til den anden. Gaderne var snævre og snoede – men du og jeg ville bestemt ikke kalde de mudrede hjulspor for *gader*. I det hele taget ville du og jeg nok synes, det var en underlig landsby. En landsby, synes vi, det er ude på landet, hvor der er dejligt og storke på taget og pænt fejede brosten. Det er kønne bøgetræer og nydelige, små haver og hyggelige heste og køer; og der er næsten altid solskin.

Her var det nu for det første aldrig solskin – hvis ikke det regnede, var det tåget. Og så var der hverken bøgetræer eller nydelige haver. Der stod nogle få mørke fyrretræer, men de var gået ud; og i de små haver stak der kun enkelte steder nogle usle kål og rødbeder og kartofler op af jorden. Brosten var der ingen

af, og heller ingen storke. Der var for øvrigt næsten ingen fugle, kun sorte krager og ravne.

Der var ingen blomsterkasser og ikke lys i vinduerne; der var ingen, der flagede, fordi det var søndag (det var nemlig aldrig søndag i Landsbyen), og der var ingen katte, der lå og varmede sig på trappetrinnene. Der var ikke noget af alt det, der er hyggeligt og dejligt, bare fordi det *er* hyggeligt og dejligt. Der var underligt stille i Landsbyen. Der var ingen børn, der løb og sjippede eller hinkede på fortovet (men nu var der jo altså heller ikke noget fortov at hinke på), og ingen, der spillede fodbold eller legede »to mand frem for en enke«. Der var ingen biler og tog, der larmede frem og tilbage; ja, ikke engang en hestevogn eller en oksekærre kom skumplende hen over den ujævne vej. Kun en gang imellem, når vinden var i det hjørne, blev stilheden brudt af en fjern lyd. Lyden kom ovre fra foden af De sorte Bjerge. Det var en langtrukken, klagende lyd, der bevægede sig i en tung rytme. Hvis man ikke vidste, hvad det var, kunne man måske tænke, at det var en sværm bier eller en maskine eller havet, der bruste. Men det var mennesker, der sang. Menneskene i Stenbruddet. På den afstand var der ingen, der kunne høre ordene, de sang. Jeg tror nu også, man helst ville være fri. Af og til kunne man høre, hvordan hakkerne og hamrene faldt i slag i takt til den ensformige sang. Når vinden var i den retning, lød sangen uafbrudt fra morgen til aften. Kun engang imellem blev den afbrudt af et skrig. Og stilheden, der fulgte, var som is. De dage, hvor man kunne høre sangen fra Stenbruddet, var Landsbyen endnu mere uhyggelig og trøstesløs end ellers.

I det sidste hus i Landsbyen boede Knøjs og Knampen sammen med deres far. Men ham så de nu ikke meget til. Hver dag fra han stod op, til han gik i seng, var han henne i Stenbruddet ved foden af De sorte Bjerge. Så Knøjs og Knampen

måtte selv passe huset og den lille jordlod, der hørte til. Huset var lige så faldefærdigt som alle de andre i Landsbyen. Den ene væg hældede til den ene side, og den anden til den anden side, og på den måde blev huset stående. Men der var store huller i taget, hvor det regnede ned. Knampen løb rundt og stillede krukker og spande under hullerne, hver gang det var regnvejr, og det var det tit. Så satte Knøjs sig til at sejle med pinde og græsstrå i vandet, så det sprøjtede ud over det lerstampede gulv. Og så var man jo lige vidt. Når Knampen fik øje på det, blev hun så rasende på ham, at hun hev ham udenfor i regnvejret. Men det varede aldrig længe, inden hun lindede døren og forsigtigt stak hovedet uden for døren, og sagde: »Kommer du ikke snart ind, Knøjs?«

Du ved, hvordan det er med små brødre. Man kan blive så forfærdelig sur på dem, men lidt efter synes man, det er så forfærdelig synd for dem. Og selv om Knøjs og Knampen boede i Landsbyen, var de på det punkt ikke anderledes end andre brødre og søstre.

Knampen var en stor og stærk pige. Jeg kan ikke sige, hvor gammel hun var, for i Landsbyen huskede man ikke på den slags. Så behøvede man heller ikke tænke på fødselsdage. Hendes ansigt var bredt og fregnet, og øjnene var små, men de havde en varm, brun farve. Hendes tjavsede hår var samlet i en tynd fletning ned ad nakken, og det havde næsten samme farve som den gråbrune kjole, hun havde på. Det var den eneste, hun havde. Hendes hænder var ru og med gammelt snavs dybt i furerne; det kom af, at hun hver dag var ude at grave i den lille jordlod for at finde kartofler og rødbeder. Knampen var ikke nogen særlig køn pige. Men det var der ingen i Landsbyen, der var. Hvad skulle det også gøre godt for? Når man bor i tørve-

hytter og arbejder i Stenbruddet, har man ikke brug for at være køn. Så ved man ikke engang, hvad det vil sige.

Knøjs var noget mere splejset i det. Af og til sukkede hans far: »Hvordan skal du da klare dig, lille Knøjs, når du skal – derover?« Bleg og hulkindet var han, og hans store ører, der stak ud af det lyse strithår, og de store, blå øjne fik ham til at se forbavset ud hele tiden. Knøjs' kofte havde samme ubestemmelige gråbrune farve som Knampens kjole. Men hans bukser, der stumpede lige neden for knæene, var græsgrønne. Dem var han stolt af, for der var ikke mange i Landsbyen, der havde græsgrønne bukser. Hans mor havde syet dem, kort tid før hun døde. Men det måtte være længe siden, for dengang gik buksebenene helt ned til anklerne. Knøjs kunne ikke huske, hvor længe siden det var, deres mor var død. I Landsbyen huskede man ikke på den slags. Der var jo så mange, der døde.

KAPITEL 2

HVOR HISTORIEN BEGYNDER

Den aften, denne historie begyndte, sad Knøjs og Knampen og ventede på deres far. Knampen havde allerede flere gange åbnet skodderne for vinduet og kigget ud efter ham.

»Kan du se ham nu?« spurgte Knøjs hver gang.

»Nej, men det er også så tåget,« svarede Knampen. Og så satte de sig hen og ventede igen.

Det var meget mørkt inde i huset. Kun gløderne fra ildstedet, hvor en jerngryde stod og snurrede, lyste op.

»Er det ikke meget sent?« spurgte Knøjs.

»Jo,« svarede Knampen og gik hen for at røre i gryden. Lidt efter tilføjede hun: »Men det kan jo også være, det bare er blevet tidligt mørkt i aften. Det er jo så tåget.«

Udenfor var det nu også begyndt at regne. Regnen slog mod skodderne og mod døren, og det begyndte at dryppe ned flere steder fra taget. Knampen skyndte sig at finde noget at stille neden under hullerne: to krukker uden ører, et revnet fad og en træspand.

»Og du holder dig fra de krukker!« sagde hun i forbifarten til Knøjs.

»Det er så mørkt,« mumlede Knøjs lidt efter. »Og jeg er så sulten. 'Tror du ikke, han kommer snart?'« Knampen svarede ikke. I stedet begyndte hun med hastige bevægelser at øse den slimede kartoffelsuppe op i to små skåle. Knøjs sprang op og fandt deres sleve. Han tørrede dem af i sit ærme, inden han rakte den ene til Knampen. Så sad de i tavshed på gulvet og spiste deres suppe.

Da Knøjs havde skrabet sin skål godt og grundigt, spurgte han forsigtigt: »Du levnede da noget til far, til når han kommer, ikke Knampen?«

»Jo,« svarede Knampen kort. »Hvis han kommer!«

»Jamen, det gør han da. Det plejer han da at gøre; det har han da altid gjort. Det skal han da! Selvfølgelig kommer han da ... tror du ikke også, Knampen?«

Knampen svarede ikke.

Knøjs sad stille lidt: »Så må jeg måske få lidt mere suppe – bare lidt?«

»Du kan selv hente, knægt!«

Lige da Knøjs havde fyldt sin skål igen, bankede det hårdt på døren. Han så forvirret fra Knampen og hen til døren og tilbage igen. Den store ske fra gryden tabte han på gulvet. Knampen havde hurtigt rejst sig og stod og rullede kanten på sit forklæde op og ned.

»Hvad gør vi?« hviskede hun til Knøjs, men han rystede sådan på hånden, at han spildte det meste af suppen på gulvet, og han vidste hverken ud eller ind.

Nu synes du måske, det er mærkeligt, at Knøjs og Knampen blev så bange, bare fordi det bankede på døren. Hvis det ringer på døren hjemme hos en af os, så er det sikkert postbuddet eller naboen eller en anden, vi kender godt. Men i Landsbyen var man altid bange, når det bankede på døren; for man

kunne aldrig vide, hvornår det var De sorte Soldater. Og De sorte Soldater kom fra Stenbruddet ved foden af De sorte Bjerge.

Det bankede igen på døren.

»Luk nu op, Knampen!« råbte en stemme derudefra. »Det er bare mig, Grimur!«

Knampen skyndte sig hen og slog slåen fra døren og Grimur væltede ind.

»Skynd jer at lukke døren igen,« sagde han forpustet. »Jeg tror ikke, de så mig. Men man kan jo aldrig vide – «

Knøjs så bedrøvet ned på den skål suppe, han stod med i hånden (eller i hvert fald resterne af den), så sukkede han og gik hen og rakte den til Grimur: »Vil du ikke have lidt varm kartoffelsuppe?«

Og mens Grimur hastigt slubrer suppen i sig, kan jeg lige nå at fortælle, at Grimur var Knøjs og Knampens fætter, der boede i et lille skur i den anden ende af Landsbyen. Folkene i Landsbyen turde aldrig helt stole på hinanden. For man kunne jo ikke vide, hvem der var stikker for De sorte Soldater ... Men Grimur havde Knøjs og Knampen nu altid været trygge ved, for han havde passet dem, mens de var små, inden han selv kom i Stenbruddet.

Grimur tørrede sig om munden med sit ærme. Det trak en blodig stribe tværs over hans ansigt. Hans hånd var flænset op, og blodet løb ned ad armen på ham og stivnede i ujævne kager i blusens grove stof.

Knøjs stirrede med store, forbavsede øjne på ham. Men han turde ikke spørge, hvordan det var gået til. For han kunne godt gætte det, og det var for uhyggeligt at tale om.

»Nå, unger! Så er freden forbi!« sagde Grimur. Og hans stemme var hård, som den er, når man er lige ved at græde, men ikke kan eller ikke vil.

»Jeres far døde henne i Stenbruddet i dag!«

Der var stille i hytten. Meget stille. I lang tid kunne man ikke høre andet end vandet, der dryppede regelmæssigt ned i krukkerne.

Knampen stod og stirrede ned på sine tæer. Så så hun op og blinkede med øjnene. Men der var ingen tårer, for i Landsbyen havde man glemt at græde: »Hvordan skete det, Grimur?«

»Hvordan det skete?« lo Grimur, og i hans latter var der vrede, men også kærlighed. »Hvordan plejer folk at dø i Stenbruddet? Tror du, de dør af alderdom? Eller af en forkølelse? Nej, lille venner, sådan dør man ikke i Stenbruddet! Han faldt. Han kunne ikke mere. Slidt op var han, duede ikke til mere. Hakken faldt bare ud af hans hånd. Og straks var *de* der. Med deres piske og deres køller og deres økser og deres tunge støvler. Og de slog ham, og de piskede ham, og de sparkede ham. De tvang ham til at rejse sig, skønt han ingen kræfter havde tilbage. Og han faldt igen og igen. De fik ham til at kravle og krybe foran sig, til han kom hen til kanten af afgrunden. Og de slog og sparkede ham, til han valgte selv at vælte sig ud over kanten bare for at blive fri. Det er sådan, folk dør i Stenbruddet, unger! ... Det er sådan, vi alle dør!«

Knampen nikkede: »Vi vidste godt, det var sådan, det gik til ...«

» – men der var ingen, der havde fortalt os det,« fortsatte Knøjs. Han var listet hen og havde taget Knampen i hånden. Det havde han ellers længe syntes, han var for stor til.

Grimur suttede på sin blodige hånd: »Så ved I også godt, hvad der sker i morgen? At de kommer efter én af jer? I kender reglen: hvert hus stiller mindst en til arbejdet i Stenbruddet?«

»Ja, det har vi altid vidst,« sagde Knampen fast.

Hun så på Knøjs og han på hende.

»Men det vil vi bare ikke, nemlig!« sagde Knøjs og nikkede bestemt.

Grimur lo igen: »Nå, det vil I ikke! Og hvem tror I spørger jer om det? Nej, de kommer larmende på deres store heste, før dagen er lysnet over Bjergene. Og de render døren ind, hvis den ikke står åben. Og de tramper rundt i hele hytten og hiver fast i den første den bedste af jer. Og hvis I mukker, ta'r de jer begge! Og så jager de jer foran hestene hele vejen til Stenbruddet. Og så er fælden smækket, unger. Fra Stenbruddet slipper ingen fri!«

Grimur så på Knøjs' store øjne, så fortsatte han mere stille: »Jeg ville bare advare jer på forhånd. Så I ved det. Jeg ville ikke gøre jer bange. Men sådan er livet nu engang, unger. I kommer ikke uden om det.«

Så gjorde Grimur noget, folk i Landsbyen ellers aldrig gjorde. Han bøjede sig ned og løftede Knøjs op og gav ham et knus og et kys og mumlede: »Hvor ville jeg dog ønske, jeg kunne gøre noget – et eller andet, så I ikke kom derhen. Lille Knøjs, du er alt for lille til at være dér. Og det er du også, Knampen!« Og Grimur lagde armen blidt om Knampens skulder.

De så forbavsede på hinanden og vidste ikke, hvad det var, der foregik.

Det kunne jeg nu godt have fortalt dem: Der var alligevel en lille stump menneske tilbage i dem alle tre, som angsten for De sorte Soldater endnu ikke havde fået bugt med. Der var en smule tilbage af det, som vi kalder kærlighed og håb, men som de ikke havde ord for på deres sprog.

Så rystede Grimur på sit hoved og satte forvirret Knøjs ned igen.

»Jeg må gå nu,« sagde han stille. »Der er ikke noget at gøre. Og Stenbruddet slipper vi aldrig fri for.«

Han åbnede døren ud til den mørke nat. I døråbningen vendte han sig om: »Og find nu ikke på nogen krumspring. Det nytter ikke noget.«

Så lukkede han døren efter sig, og Knøjs og Knampen stod alene tilbage.

KAPITEL 3

HVOR DEN LANGE REJSE TAGER SIN BEGYNDELSE,
OG KNAMPEN FORTÆLLER OM, DA LANDET BLEV TIL

Hvor længe de havde siddet på gulvet og kigget på hinanden, vidste Knøjs og Knampen ikke. Måske i timevis; men i Landsbyen målte man ikke tiden, sådan som vi gør. Og selv hvis de havde haft ure, havde Knøjs og Knampen ikke anet, hvor lang tid der var gået, siden Grimur forlod dem. Det var, som om noget var gået i stå. Det var, som om denne nat var længere end nogen anden nat, de havde oplevet.

»Skal vi sidde her og vente, til de kommer i morgen og henter os?« spurgte Knøjs endelig, meget forsigtigt.

Knampen ligesom vågnede op.

»Næ,« sagde hun tøvende. »Nej! Nej! *Nej!* Det skal vi ikke. *Nej!!*« For hvert nej blev hendes stemme fastere. Hun klaskede sin hånd ned i forklædet og rejste sig pludseligt energisk op.

»Hvad tænker vi dog på!« udbrød hun. »Sidde her med hænderne i skødet og glo ud i luften. Som om der ikke var masser af ting, vi skal have gjort!« Knampen smøgede ærmerne op og så sig med et beslutsomt blik rundt i hytten. Så begyndte hun at give ordrer: »Du går alle krogene igennem og tager alt

med, der overhovedet kan spises. Og så finder du den solideste krukke; den skal vi have med. Der må være noget brød i kurven ved siden af ildstedet; her – du kan tage mit forklæde at pakke det ind i!»

Og selv om Knøjs tit nok havde mukket, når Knampen havde den tone på, skyndte han sig nu at samle forklædet op.

Knampen åbnede døren og gik ud.

»Knampen! Går du allerede?« råbte Knøjs. »Vent på mig, hører du!«

Knampen skyndte sig at smække døren i og springe ind.

»Ti dog stille, knægt!« hvæsedes hun. »Tror du ikke, *de* har ører? Hvis du bliver ved med at hyle op på den måde, så er de her, inden vi ser os om!«

Knampen fortrød sin hårde tone og purrede rundt i Knøjs' strithår: »Jeg går bare ud og graver de sidste rødbeder op. Dem skal vi også have med.«

»Jamen, kan de ikke se dig derude i haven? Jeg er så bange for dem,« klynkede Knøjs. »Jeg vil hellere dø af sult, end jeg vil fanges af dem.«

»Det vil jeg da også. Men jeg vil helst ingen af delene!!«

Det tog ikke lang tid for Knøjs at samle sammen, hvad der var af spiseligt i hytten: et brød, fem indskrumpede kartofler, nogle håndfulde hirsefrø og nogle byggryn – det var det hele. Han var ved at binde en snor om krukken, så han kunne have den på ryggen, da Knampen kom ind igen med hænderne fulde af rødbeder.

»Er du færdig?« spurgte hun. »Godt. Kom med krukken, så kan rødbederne være der i.«

Knampen kiggede endnu en gang rundt i rummet, hankede så op i krukken og gav Knøjs bylten, han havde lavet: »Så går vi!«

De listede sig af sted i det dybe mørke og den klamme tåge nede i grøften langs vejen. Man kunne aldrig vide, hvornår der kom en flok Sorte Soldater tordnende af sted og tromlede alt ned, der var dem i vejen. Så det var sikrest at være godt af vejen. Der løb vand i grøften, brunt og stinkende, råddent vand. Men hellere gå og soppe i det end blive opdaget af De sorte Soldater.

»Hvor skal vi gå henad?« spurgte Knøjs hviskende, da de havde gået lidt.

Knampen standsede: »Det ved jeg ikke. Bort fra Stenbruddet; det er det eneste, jeg ved. Vi kender jo ikke andet end Landsbyen. Vi kender ingen steder at gå hen. Og desuden så – «

Hun blev afbrudt. Knøjs pressede en hånd over hendes mund: »Ssh!«

De lyttede ud i mørket. Et sted inde fra Landsbyen, de havde forladt, kunne de høre en rumlende lyd, der hurtigt kom nærmere.

»Det er *dem*,« hviskede Knampen hæst. »Så har de allerede opdaget, vi er væk!«

Børnene smed sig ned i grøften i det beskidte vand og trykkede sig sammen som kyllinger, der fryser. Lyden tog til og blev til taktfaste slag af hestehove. Knøjs trak hættten på sin kofte op over hovedet. Så fik de ikke så let øje på ham, tænkte han. Med ét var de der: fem sorte skikkelser med flagrende kapper på store, stærke heste. De råbte og skreg og hylede som et kobbelt hund, mens de fór forbi. Knøjs og Knampen rystede af skræk nede i grøften, og de turde knapt nok trække vejret. Men til sidst døde lyden bort, og de rejste sig forsigtigt op igen.

»De så os ikke,« sagde Knampen forundret.

»Nej – og de ser ellers så godt i mørke,« tilføjede Knøjs. »De havde nok for travlt til at se os.«

Så fortsatte de i det fugtige mørke. Lyden af deres bare fødder, der sjappede i vandet, var det eneste, der brød stilheden. I lang tid gik de sådan, Knampen forrest og Knøjs lige i hælene på hende, uden at sige et ord. De var for bange til at tale sammen, og måske også for trætte. Til sidst satte Knøjs sig ned på en sten: »Nu orker jeg altså ikke at gå ét skridt mere.«

Knampen vendte sig hurtigt om: »Jamen, vi kan da ikke bare sidde her.«

»Det kan vel være lige så godt som alle andre steder.«

»Nej, vi skal videre. Vi skal så langt væk som muligt, så *de* ikke opdager os.«

»Men de er jo over det hele. Det nytter ikke noget. Og jeg er så træt.«

»Kom nu, Knøjs. De så os jo ikke, da de red forbi. Det skal nok gå,« sagde Knampen og forsøgte at lyde opmuntrende.

»Hvis jeg nu fortæller Historien om, da Landet blev til, kan du så ikke gå bare lidt endnu?«

Knøjs rejste sig op. »Jo,« sagde han. »Men så må du også gå her ved siden af mig.«

Og så gik de side om side og holdt hinanden i hånden. Midt i den mørke nat, nede i grøftens sure vand.

»I de urgamle dage...« begyndte Knampen.

»Hvad betyder egentlig 'de urgamle dage'?« afbrød Knøjs. Han havde åbenbart allerede glemt sin træthed.

»Det ved jeg ikke rigtig, men sådan fortalte mor altid. Det betyder vel, at det er meget, meget længe siden. Altså:

‘I de urgamle dage, før noget menneskeligt væsen kan huske, før Bjergene blev til, før afgrunden blev skabt, før tågen drog over Sletten – da havde Landet et navn så smukt, at ingen kan sige det længere. Et navn så smukt, at når bare man sagde det, smilede folk og fyldtes med glæde.

Dengang, da Landet var ungt og smukt, lyste der på himlen et varmt, gult lys om dagen. Og om natten var der et hvidt lys så skært som krystal. På klare nætter var himlen fuld af talløse små, funkende lys, flere end noget menneske kan tælle til.

Da regerede Kongen af al Glæde over Landet, hvis navn nu er glemt. Og Kongen var lige så god, som Landets navn var smukt. Hvor han gik, spirede blomster frem for hans fod, og hvor han satte sin vandrestav, sprang friske kildevæld frem af jorden. Landet var fuldt af blomster og bølgede kornmarker. På hvert træ hang de dejligste frugter, og i træernes kroner fløj kvidrende småfugle omkring.

Og alle, der boede i Landet elskede deres Konge.

Kongen af al Glæde gik omkring i sit vidtstrakte land og spillede på fløjte. En sølvfløjte var det, kostbar og ædel; dens lige har aldrig været på denne side af Bjergene; men at se til var den ganske simpel. Musikken var så dejlig, at man fik tårer i øjnene af bare glæde. Når Kongen satte fløjten for munden, og den første tone lød, løftede menneskene hovedet og lo, og når den anden tone lød, sprang de op og dansede og sang med hinanden i hænderne. Og Kongen så med kærlighed på sit dansende folk. Mens de dansede og sang, såede de deres korn og svang deres le. De pløjede deres jord under sang og høstede deres marker i dans. Og Kongen af al Glæde spillede på sin sølvfløjte, så arbejdet var en dans og livet en sang.

Og Kongen af al Glæde drog ud, hvor ingen før havde sat sin fod, hvor Landet endnu var øde og ufødt. Der var jorden rå og nøgen; der var ingen træer med kvidrende fugle og ingen kornmarker. Men hvor Kongen gik frem, tog Landet form, og urter og træer skød op. Og de af hans folk, der drog med ham, tog fat og dyrkede det nye land med glæde. Snart bredte sig de

bølgede kornmarker og de skyggefulde frugtlunde, hvor der før var ødemark.

I de dage, da Kongen af al Glæde gik rundt blandt sit folk kendte ingen til at græde, og ingen vidste af sorg. I de dage lød fløjstens toner overalt i Landet. Og alt var godt!’«

Knøjs var begyndt at gå langsommere og langsommere. Han hang tungt ind mod Knampen, og hans øjne var lige ved at falde i.

»Og alt var godt,« mumlede han halvt i søvne.

»Og alt var godt.« Så faldt han sammen, ned i det plørede vand i grøften og sov.

Knampen så på ham. Så hev hun ham op og ruskede lidt liv i ham. Sammen krøb de ind under et væltet, udgået fyrretræ et lille stykke fra vejen. Da morgenen lidt efter begyndte at lysne over De sorte Bjerge, sov de fast.